

Jaroslav H y b l e r :

M o j e v z p o m í n k y

na válku 1944-45

I.

Do československé zahraniční armády v SSSR, vedené generálem S v o b o d o u, jsem nastoupil 24. dubna 1944. Se mnou současně šli do armády moji bratři František a Vladislav a také Josef Foitík.

Československá armáda byla tehdy rozmístěna v prostoru města Lucka. K nám do vesnice přijel z čs. armády na návštěvu svých rodičů Stanislav B a t a, tankista. Od něho jsme se dozvěděli, že v Lucku je čs. vojsko a odvodní komise a denně že se tam hlásí velké množství těch, kteří chtějí jako volynští Češi, se zúčastnit bojů za osvobození svalstí svých otců.

A tak jsme se vydali do Lucka.

Po příchodu do Lucka bratři František a Vladislav byli zařazeni do hudby 1. brigády a mne ještě s jinými hudebníky zadržel sovětský vojenkom /vojenská správa/. Byli jsme ubytováni na předměstí města Krásném. Sověti si nás chtěli ponechat trvale. Byla z nás narychlo vytvořena kapela nevalné kvality a byli jsme posíláni hrát na různá místa, ale především do divadla na představení pro ruské vojáky.

My jsme však s tímto rozhodnutím nesouhlasili a kategoričky jsme žádali o propuštění do československé armády, že je to nejen naše právo, ale také povinnost.

Když Rusové viděli, že na svých požadavcích trváme, odeslali nás koncem dubna do Kamence Podolského. Tam prý je nějaký čs. útvar u něhož se máme přihlásit.

Jeli jsme vlakem. Byla to však velice úmorná cesta: vlaky, převážně jen nákladní vagony, jezdily velice nepravidelně. Trati byly v mnoha místech poškozeny. Vagony byly staré a přeplněné, bylo v nich zima. Do Kamence Podolského jsme dojeli až po 5 dnech.

V Kamenci Podolském jsem se sešel se svým bratrem Josefem, který také narukoval, pak také s Petrem Holasem, švagrem Vladimírem Matoušem a Václavem Pavelkou.

Zde byla z nás vytvořena kapela. Za kapelníka nám byl určen Jan Kolbaba. Byl to dobrý houslista, absolvent konservatoře, ale na kapelníka dechové hudby se nehodil. Potom k nám přijel nějaký podplukovník, svolal si nás a pohovořil si s námi. Pak nás požádal, abysme mu zahráli nějaké skladby. Zahráli jsme mu několik pochodů. Nato nám řekl, abychom se připravili, že pozítří budeme odjíždět. Kam, to nám neřekl, ale mezi mužstvem se šířila zpráva, že pojedeme do Rumunska.

Druhý den jsem se dal do praní prádla, abych měl na cestu všechno čisté. Když jsem však prádlo u pumpy namočil, přijelo auto a rychle jsme se museli balit. Bratr Josef mi pomohl dát věci do rance, načež jsem se v rychlosti s ním rozloučil a také s Petrem Holasem, který byl právě u mne na návštěvě a už jsme odjížděli. Odjeli jsme do Sadagury na Bukovině. Do Černovic jsme měli 6 km.

V Sadaguře byl náhradní ~~pluk~~ pluk. Byly tam také už dvě hudby. V jedné bylo 35 mužů a druhé 32. Obě hudby měly dobré kapelníky, byly sehrané, takže my s šestnácti muži jsme byly hudbou nejslabší v každém ohledu. Náš kapelník Kolbaba se těšil veliké úctě velitelů, byl uvažován proto, že měl opravdu dobré hudební vzdělání a kdysi byl prý také v souboru Národního divadla. Podplukovník, jemuž jsme byli podřízeni, dal mu těžký úkol: měl přezkoušet všechny hudebníky, měl je roztrždit a sestavit z nich čtyři kapely: jedna měla mít 45 mužů, druhá 18 a ve dvou posledních mělo být po 15 hudebnících. S tímto úkolem si nevěděl rady. Mluvili jsme o tom spolu a já jsem mu poradil, aby si vzal na pomoc bývalého volyňského kapelníka Josefa Masopustu. O něm bylo známo, že rozuměl dechové hudbě, měl také několik oblíbených skladeb pro dechovku, které se před válkou hrávaly na Volyni a tak že by mu mohl vydatně pomoci. Kolbaba uposlechl této rady a tak se začalo se zkoušením. Bylo přísné a výsledek byl, že byly opravdu sestaveny 4 hudební soubory. Největší měla 45 mužů a byla určena pro brigádu, druhá s 18 muži byla odeslána do Kamence Podolského a 2 po 12 mužích měly jít k praporem.

Já, Josef Mlejnek, Toník Holas a Jaroslav Kelner jsme byli určeni k hudbě 3. brigády.

O bratřích Frantíkovi a Vladovi jsem neměl žádných zpráv. Věděl jsem pouze, že odjeli z Lucka, ale kam, to jsem nevěděl.

Když byly hudby sestaveny, začalo se zkoušet. Kolbabovi však zkoušky nešly a u některých hudebníků ztratil autoritu. Masopust odjel s hudbou do Kamence Podolského.---

My jsme hráli před důstojnickou jídelnou, ale nešlo nám to.

Pojednou přišel rozkaz k odjezdu, ale jak už to ve vojsku v době války bývá, nikdo nevěděl kam se jede. Předjelo auto, nasedli jsme a jeli.

Dovezli nás k 1. brigádě, jíž byla slavnostně předávána zástava a my jsme měli při tomto slavnostním ceremoniálu hrát.

No, nazdar! To to bude asi vypadat. Jeden den jsme dojeli a druhý den měla být slavnost předání zástavy. Rozeběhli jsme se po určených ~~mxzmxjxk~~ bytech. Jaké bylo moje překvapení, když jsem

se od hospodyně dozvěděl, že jsou tam ubytováni moji bratři - Frantík a Vláška. Jenomže oba bratři nebyli přítomní, neboť odjeli zase do Proskurova, kde měli hrát druhé brigádě. Ale přesto jsem měl velikou radost. Hospodyně byla dojata až k pláči, že jsem se s bratry nesešel, ovšem nejvíce jsem toho litoval já, neboť jsem silně toužil po jejich přítomnosti.

Přenocoval jsem tam a druhý den jsme hráli. Ale opravdu nám to nešlo, takže jsme slavnost ani nedohráli. Příští den nás odvezli zpět do ~~Sadagury~~ Sadagury, takže jsem bratry ani neviděl.

Nastal zase "normální" vojenský život: dopoledne výcvik se zbraní a odpoledne hudební zkoušky. Setkal jsem se tady s některými známými, ale od nás z vesnice tam nebyl nikdo. Sešel jsem se se Sášou Zárybnickým, který zde byl na nějakém školení, byl tak Pepa Tlustý a Josef Žitný ze Sklíně. Potom tam přišel Vladimír Tlustý /otec/. To už byl skoro soused z domova a byl jsem tomu nesmírně rád. Tlustý, který tady pracoval ve vojenských obuvnických dílnách, mne pokaždé, když měl trochu volného času, navštívil. Tlustý pracoval, jak už jsem uvedl, v dílnách, tam často opravovali nebo i předělávali důstojníkům boty a od nich často dostávali diškrece. Tlustý tedy neměl nouzi o peníze, takže se mu celkem nedařilo špatně. My, hudebníci, jsme byli odkázáni jen na to, co jsme vyfasovali. Tlustý, když mohl, přinesl mi kus chleba, kousek slaniny nebo i kalíšek vodky. Jednou jsem byl už docela bez peněz. Utratil jsem už i ty, které jsem utržil v Lucku, kde jsem prodal půl kilo slaniny, kterou jsem měl ještě z domova. Prodal jsem tedy svoje civilní boty - měli jsme už vojenské -, dostal jsem za ně 200 rublů.

Jednou v neděli jsem zaslechl, že přijela hudba 1. brigády a že stojí někde na cestě. Běžel jsem je hledat. Skutečně jsem je brzy našel. Shledal jsem se s bratry Frantíkem i Vláškou a byl s nimi také Židlický, kdysi kapelník a varhaník na Sienkievičovce na Volyni. Privítal jsem se s nimi. Oni mi sdělili, že jedou z Proskurova, kde měli koncert. Ptal jsem se bratrů, jestli mají peníze. Sdělovali, že prý nemají. Nabídl jsem jim tedy 80 rublů. Odmítali je, ale nakonec je přece jen vzali a rozdělili se o ně. Židlickému jsem říkal, že bychom ho potřebovali za kapelníka. Nic na to neřekl, ale bylo vidět, že by si to přál. Frantík mi na to řekl, že se to asi stane, že prý se už o tom hovoří.

Za chvíli se auta rozjela k našim kasárnám. Byl jsem tomu rád, alespoň si trochu pohovoříme.

Bratři se umyli a ihned měli nástup ke hraní. Šli hrát do

města a my jsme šli za nimi. Po koncertu šli do našich kasáren. Hovořili jsme dlouho, až nás únava přemohla a šli jsme spát. Druhý den jsme se zase sešli a chlapci sdělovali, že Židlický pravděpodobně u nás zůstane a oni že asi před polednem odjedou. Pojednou přišel rozkaz k odjezdu. Napomínal jsem chlapce, aby posílali dopisy, a to bylo platné, když dopisy stejně nebyly poštou doručovány. Bylo by to asi prozrazením vojenského tajemství, kdyby vojáci mezi sebou si dopisovali...

Židlický u nás skutečně zůstal jako kapelník. Bylo jsme tomu nesmírně rádi, zvláště ti, kdo jsme Židlického znali jako dobrého hudebníka z Volyně. Zůstal tam také rotmistr Kaufman, také hudebník z Volyně, a ten nás přeskoušel v našem hudebním umění. Také nám stručně vyložil, jací máme být hudebníci a pod. Poté Kaufmann odejel. Židlický nás vzal do práce: Odpadlo cvičení se zbraní, ale za to jsme více hráli. V létě za dlouhých dnů jsme začínali hrát jen se rozednalo, v poledne jsme měli sice tři hodiny odpočínku, ale potom jsme hráli zase do tmy. A tak několik týdnů po sobě. Brzy jsme vypadali, jako bychom byli souchotináři. Nejhorší to bylo se spaním: spali jsme na holých prknech, a to silně tlačilo. Já jsem spal společně s Pepou Mlejnkem /syn Václava/.

Jednou v noci se mi zdálo, že bratr Josef doma zemřel...

V té době začalo školení sanitářů. Bylo to ve vedlejší světnici. Tam přicházel na školení také Pepa Loubek /od nás doma známý kamarád/, a ten mi jednoho dne říkal, že Josef Žitný ze Sklíně dostal dopis z domova a že mu v něm sdělují, že můj bratr Josef je vdovec, že mu zemřela manželka. Zůstal jsem po té zprávě jak ohromen. V hlavě mi hučelo a myšlenky se honily zběsile kolem domova. Představoval jsem si bratrovo neštěstí, když zůstal sám se samými kluky. Za nějaký čas jsem se sešel s Josefem Žitným a ten mi potvrdil, že tuto zprávu mu psala jeho sestra ~~manželka~~ Slávka, která je toho času u svých příbuzných na Volyni ve Volkově. Šel jsem do kostela a dal jsem odsloužit za zemřelou švagrovou mši svatou. Více jsem pro ni udělat nemohl.

Brzy na to jsem dostal dopis z domova. Byla to pravda, že švagrová byla mrtvá, také mi psali, že ~~bratr~~ Věna byl velice nemocen /bratrův syn, který později zemřel na souchotiny/, že ve vsi stůně dobytek a další zprávy. Brzy potom jsem dostal z domova peníze.

Naše kapela se zlepšila. Chodili jsme hrát na různá místa, vyprovázeli jsme také vojsko, které opouštělo kasárna a také

6.

jsme chodili na strážní službu. Nedlouho potom jsme vyjeli také do vsi Černovky, asi 12 km od Sadagury. Druhý den za námi přijela ševcovská dílna, ve které byl také Tlustý z naší vesnice. Ševci byli od nás ubytováni asi 300 metrů, a tak jsme se s Tlustým mohli často setkávat a pohovořit si společně. Obuvníci si společně koupili prase, a tak mi jednou Tlustý přinesl šálek sulcu. / Tlustý si stěžoval, že nemá z domova žádný dopis. Byli jsme ubytováni v židovské škole, já jsem však s několika kamarády spal ve stodole a pochvalovali jsme si to, že je do lepší, než ležet na tvrdých prknech podlahy.

V té době jsem se několikrát sešel s Pepem Tlustých. Jednou mi sdělil, že "malý" Pepa, syn bratra-vdovce, narukoval také do armády a že toho času je někde v Sadaguře.

Oznámil jsem to Tlustému /"ševcovi"/ a dohodli jsme se, že v neděli půjdeme do Sadagury. Požádali jsme kapelníka o souhlas, ten jsme dostali a poněvadž nejelo žádné auto, vydali jsme se do Sadagury pěšky. Tlustý cestou vzpomínal na svého syna Vlášku, který byl v první brigádě. Říkal, že by mohl poslat nějaké peníze, i živobyty. Když si Tlustý vzpomněl na domov, často plakával.

Když jsme přišli do Sadagury, vyhledal jsem synovce Pepu. Když jsem ho uviděl, shledal jsem, že se velice zchudl. Ptal jsem se, jak je zdrav. Odpověděl, že je zdrav, ale že si ještě nezvykl na nové prostředí. Když jsem se setkal s velitelem čety, k níž Pepa příslušel, prosil jsem četaře, aby byl na Pepu hodný, že je to mladý chlapec a že mu nedávno zemřela maminka. Četař slíbil, že Pepu zproští práce. Žádal jsem také četaře, aby uvolnil Pepu, že bychom si udělali vycházku do města. Četař ochotně vyhověl, a tak jsme všichni tři - Já, Tlustý a Pepa - šli do města. Když jsme šli kolem kostela, všimli jsme si, že se tam právě slouží, a tak jsme zašli do kostela se pomodlit.

Ve městě jsme se také setkali s Josefem Matoušem a Toníkem Matoušem /z Horochova/. Bylo to radostné setkání, a tak jsme zašli do jedné otevřené hospody, kde jsme si koupili po jedné houce a po kalíšku vodky. Nenajedli jsme se, bylo to také všechno velice drahé, ale přece jen jste "oslavili" shledání...

Ještě se mne Pepa ptal, zda jsem dostal peníze z domova, které on mi dovezl. Potvrdil jsem, že jsem peníze dostal.

A tak jsme rozloučili a rozešli.

My s Tlustým jsme se vrátili do Černovky.

Po návratu "domů" jsem šel hned hrát. Chodili jsme totiž

tehdy hrát po vojenských útvorech. Mimo to jsme chodili na různé práce, npř. skládat z aut chleba a mouku, také obilí a jiné věci, které přicházely pro armádu. Také jsme chodili na strážní službu a pod., ač našim hlavním zaměstnáním byla stále hudba.

Jednou se kapelník vrátil z velitelství a říkal, že máme před sebou veliký úkol - že máme jít hrát až do Proskurova.

Skutečně jsme se ihned začali chstát na cestu. Dostali jsme nové soukenné obleky, ty staré jsme uložili do ranců, čistili se pušky i nástroje, sebrali jsme také své pulty, přehodili přes sebe pláštěnky, abychom si neuprášili nové obleky, a už jsme nasadali do dvou aut, která pro nás přijela. A jeli jsme do hloubí Ruska...

Když jsme dojeli do Kamen-Podolska, bylo poledne. To jsme měli ujeto už 130 km. V Kamen-Podolsku jsme poobjedvali. Tam jsem se šťastnou náhodou sešel s Josefem Hellerem z naší obce. Heller říkal, že také brzy pojedou, ale pochopitelně, neví kam.

Po obědě jsme se vydali na další cestu. Ještě bylo daleko do večera, když jsme přijeli do Proskurova. Na předměstí jsme sestoupili s aut, oprášili jsme se pečlivě a pěšky, za zvuku řízných pochodů, jsme šli do města. Došli jsme před kasárna, kde jsme ještě zahráli několik kousků a kde nás také fotografovali. Tam pro nás přijela auta, nasedli jsme a jeli kamsi asi 15 km. Přijeli jsme do nějaké vesnice, kde nás ubytovali ve škole.

Ráno jsme brzy vstávali a jeli jsme zase do kasáren hrát. Potom jsme šli hrát do vojenských nemocnic raněným. Bylo zde celkem 15 velkých budov, které byly přeplněné raněnými. Zde se také chystalo k velké slavnosti české vojsko, které zde mělo dostat bojové zástavy.

Slavnost začala.

Nejdříve šla hudba, která bez přestání hrála. Za ní jely tanky, auta, potom šly pěší útvary - zkrátka všechno, co zde bylo, pochodovalo. A my jsme stále hráli a hráli....

Po slavnosti jsem se sešel z Čechem z Moštěnice. Říkal, že je švagr Tlustého a ihned napsal dopis, který jsem měl Tlustému doručit. Domluvili jsme se, že Tlustý je můj dobrý kamarád, a tak jsme si měli o čem pohovořit....

V Proskurově jsme byli asi 10 dní. Stále jsme někam jezdili hrát, až nás ta jízda auty důkladně omrzela. Ono to nebylo nic milého, stále se na autech hrclovat a stále dýchat cestovní prach.

Konečně jsme jeli "domů".

Cestou jsme si všimli, jak je zde, na Podolí, slabá úroda. Přirovnali jsme obilí k našemu volyňskému....

V Kamen Podolsku jsme zjistili, že tam už naše vojsko není. Dozvěděli jsme se, že se přemístilo do Sadagury. Zde jsem se zase sešel s Hellerem a také jsem odtud poslal domů dopis.

Když jsme konečně dojeli do Černovky, zjistili jsme, že se naše vojsko také chystá k přesunu.

Nejdříve za mnou přiběhl Tlustý. Říkal, že se mu po mně velmi stýskalo. Říkal mi doslova: "Věřte, pane Hybler, že mne to k vám táhlo, jako k vlastnímu bratrovi." Dal jsem mu dopis od švagra z Proskurova - byl tomu velice rád. Jen stále se divil tomu, že nedostává žádný dopis z domova. Za nějaký čas jsme se dozvěděli, že Hokeš a Štěpán Semeníšin pojedou domů, že jsou propuštěni z armády. V rychlosti jsme napsali domů dopisy a donesli jsme je odjíždějícím. Tam jsme setkali s Josefem tlustým, který nám říkal, že hodně vojska už vyjelo a jejich útvar, že vyjede zítra. Trochu jsme si pohovořili a rozešli jsme se.

Naše hudba nyní hrála velice málo. Více jsme chodili na práce nakládat a skládat zboží. Tam jsem také prodal svoje civilní kalhoty, které jsem dosud sebou tahal. Dostal jsem za ně 90 rublů a jeden litr mléka. Mléko jsem si vybíral po malém množství, abych je déle užil.

Civilní obyvatelstvo tam chodilo v plátěných oblecích, na tom nosili kožešinovou vestu a nosili pás se střapci. Doplněk tvořil klobou na hlavě.

Jednou navečer jsme si lehli na trávník - já a Tlustý. Přišel k nám nějaký voják. Byl to také švec z dílny, jmenoval se Svoboda a byl kdesi od Rovna. Tlustý, jako skoro vždy, vzpomínal na domov a na to, že mu z domova nepíší. Svoboda se mu žertem smál, že na něho asi zapomněli. To už jsme také nějak věděli, že se brzy přesunem a také třetí den naše útvary vyjížděly. Naše hudba jim hrála na cestu. Tehdy jsem uviděl mnoho známých. Vzpomínám pouze na některé. Byli to: Milouš Veselý, Pepa Svatuška, Mazánek, Konopka a jiní, které jsem do té doby neviděl. Pojednou z dálky jsem zahlédl Tlustého, jak celý šťastný ke mně utíká. Zdaleka křičel: "Jest-li pak víte, Hybler, že jsem dostal dopis z domova?" Skutečně, dostal dopis od dcery Helenky, sice z naší vesnice. To ho velice potěšilo, poněvadž se jinak už domníval, že byli odsunuti někam, kde kdysi dříve bydleli.

Jednou navečer jsme seděli s Tlustým na dvoře. Byl s námi také Svoboda. Pojednou přijela dvě auta a kapelník sděloval, že

dest muzikantů ma ihned někam vyjet. Byl jsem určen do oné desítky. Ihned jsem musel být připraven a odjížděli jsme. Tlustý toho velice litoval, že odjíždím. Já jsem ho těšil, že se brzy vrátím, že se zase budem setkávat jako dosud. Tlustý mi nabízel ještě nějaké peníze. Já jsem je odmítl tvzením, že mám peněz dost, že další nepotřebuji. Tlustý litoval, že nemůže peníze poslat synovi Vladíkovi.

Když jsme vyjeli, něco mne nutilo, abych se ohlédl: Tlustý stál na cestě a dlouho se za námi díval, až jsme zmizeli v zátočině....

Ujeli jsme asi 30 km, když se nám něco porouchalo v autě. Museli jsme zastavit a přenocovat.

Druhý den jsme vyrazili dále kupředu a šťastně jsme dojeli až na místo - za Stanislavov do vesnice Vojnilouky. Byli jsme ubytováni ve stodole, ve špýchaře a v obytném domku byla skaliště našeho proviantu.

Asi třetí den přijel za námi zbyten našich hudebníků. Přiběhl za mnou Pepa Mlejnek a v rychlosti mi sděloval:

-Jest-li pak víte, Hybler, že Tlustý je nebožtík? -

Nechtěl jsem mu to věřit. Ale Mlejnek říká:

-Já u toho mnoho podrobností nevím, ale tady na cestě jsou ševci, tak se jich zeptejte, jak se to stalo.-

Šel jsem je vyhledat. Ševci věděli, že jsme byli s Tlustým kamarádi, a tak Svoboda mi ochotně vyprávěl, co se vlastně stalo. Svoboda vyprávěl, že Tlustý dopoledne pomáhal hospodáři, u něhož byl, vyhotovovat ošití na cepy. V poledne si šel pro oběd. Naobjedval se, ale pořád si naříkal, že mu něco zalezlo mezi zuby, a že to nemůže dostat. Udělal si dřevěné parátko a snažil se dostat ze zubů domnělou kůstku! Potom ho snad z toho rozbolela hlava. Ovázal si tedy hlavu, vzal si pláštěnku a šel si lehnout do zahrady. Chvilí tam poležel, potom přišel zpátky, vzal si prášek od bolení hlavy, sedl k verpánku a začal pracovat. Desátník říkal, že bylo vidět, že Tlustému není dobře. Vyzval tedy Tlustého, aby si šel ještě chvíli lehnout. Tlustý odmítl s ujištěním, že ho to brzy přejde. Chvilí pracoval a pojednou se skulil z verpánku a bylo po něm. Kamarádi k němu přiskočili, přenesli jen na lehátko, začali jej třít, ale vše bylo marné. Tlustý ještě asi třikrát zívnuv a začal stydnout. V této chvíli přišel právě příkaz balit k odjezdu. Desátník rychle sehnal auto a za slzení všech kamarádů byl Tlustý naložen na auto a desátník jej odvezl pohřbít do Sadagury. Peníze, které měl Tlustý u sebe, desátník odevzdal na velitelství. Tak prý se pro ně přihlásil nějaký ~~KYMKKY~~ vousatý

vojín. Usoudil jsem, že to byl asi Heler Josef.

Tlustý zemřel 11. srpna 1944. Byl to pátek, půl čtvrté odpoledne.

Bylo mi ho velice líto a stýskalo se mi po něm. Také bylo hodně dohadů o jeho smrti. Soudilo se, že zemřel následkem pití alkoholu, ale tomu se mi nechtělo věřit. Na Volyni kdysi vypil rozhodně víc a celkem to dobře snášel. Také se říkalo, že to mohlo zavinit užívání prášků proti bolestem hlavy. Ani s tím nebylo možno souhlasit a také jsem to jeho kamarádům řekl, že Tlustý mi dal kdysi tři tytéž prášky, já jsem je využíval a nic se mi nestalo. Sešel jsem se ve vsi s Josefem Tlustým, synovcem nebožtíka a dlouho jsme o tom hovořili. Shodli jsme se, že je to veliká tragedie pro pozůstalou rodinu, která byla dosti početná a odkázána pouze na jeho pracovitě ruce. Dohodli jsme se, že to napíšeme domů. Já jsem to psal své rodině a rodině Tlustých a on jejich rodině.

A život šel dál...

Naši hudebníci jeli do Stanislavova pro proviant. Anděl přivezl dopis od bratra Frantíka. Ten mi psal, že jsou ve Stanislavově, že se tam setkal s mnoha našimi lidmi a také, že bratr Vláda má připravené nějaké noty pro našeho kapelníka. Popadl jsem pušku a plášť a jel jsem s nimi. Do Stanislavova bylo 45 km. Když jsme tam přijeli, vydal jsem se hledat naše chlapce. Brzy jsem je našel. V jednom domě v druhém patře byli ubytováni. Právě večeřeli - měli jáhlovou kaši a čaj. Frantík mi ihned přinesl také večeři a tak jsem jedl s nimi. Po večeři jsem je vyzval, aby šli se mnou k našemu autu, protože jsem se obával, aby mi neujelo. Šli se mnou. U auta jsme usedli na trávník a chvíli jsme hovořili. Netrvalo to dlouho, protože naše auto už bylo naložené a chystalo se k odjezdu. Frantík mi dal dvě knížečky kuřlavých papírků a Vláda sděloval, že pojedou asi do Lvova, tam že chce poprosit kapelníka k dovození, aby směl navštívit domov. Museli jsme už rozloučit, poněvadž byl čas k odjezdu. Byl s námi také Jara Kelnerů. Tomu se ceslou rozbili brýle - byl z toho celý nešťastný.

Přijeli jsme "domů", když už slunéčko zapadalo.

Druhý den jsme vyjížděli zase z našeho místa pobytu. Věděli jsme, že někteří pojedou okolo Lvova a někteří přímo přes Lvov. Říkali jsme si, kdyby to tak naši doma věděli, určitě by někdo tam přijel. Cestou jsme viděli Pepu Konopků, chlapce Pepy Svatušky a Vládu Holase. Doptával jsem se na bratrova syna Pepu, ale bylo mi sděleno, že ten zůstal v Sadaguře.

Za několik dní přišel další rozkaz k přesunu. Do nákladního auta nas usedlo přes dvacet s ranci, puškami a hudebními nástoji.

Bylo opravdu nepohodlné, ale co chtít na vojně?

Jeli jsme skutečně přes Lvov. Ve Lvově jsme chvíli stáli, hovořili jsme tam s Poláky a se zájmem jsme se dívali, jak město vypadá. Byli bychom se rádi podívali domů - nebylo to už daleko, ale bylo to možné.

Ze Lvova jsme jeli ještě přes sto kilometrů, do nějakých Rajtorovič, kde jsme zastavili. Ten den jsme urazili přes dvě stě km. V Rajtorovičích jsme byli ubytováni po stodolách. Hudební zkoušky jsme dělali na dvoře, na slunci. Bylo to velice nepříjemné. Chodili jsme zase na strážní službu k vojenským skladům, jezdili jsme na různé práce a hrávali jsme mezi vojskem a před důstojnickou jídelnu. O žádném z našich chlapců jsem nevěděl. Později jsem se setkal s Josefem Konopkou - byl u vojenské kuchyně -, později jsem zase uviděl Vladíka Bryksů, Venu Žáčka - byli oba u vojenské kuchyně. Na schůzky jsme zde neměli čas. Jednou při obědění přestávce jsem se šel podívat k jedné chalupě, kde stály nějaké vozy. Ptal jsem se chlapců, kteří tam byli, odkud jedou? Oni, že ze Sadagury, že jsou telegrafisti. Ptal jsem, jestli neznají nějakého Hyblera? Oni říkají, že tamhle sedí. Bylo to radostné setkání! Brzy zase odjížděli.

Jednou v neděli jsem se dozvěděl, že přijela z Volyně nějaká Dufková z Nivy. Vyhledal jsem ji a poslal jsem po ní dopis domů. Na dlouhé psaní nebyl čas, ještě mi říkala, že se ve Lvově setkala s mými bratry Vládou a Frantíkem. Řekl jsem jí, že jsem viděl chlapce Cymbálů, kterého zabil blesk. Bylo to ve Vojnilově /?/.

Za několik dní ke mně přišel Pepa bratra Josefa. Byl u zubního lékaře a tak zašel ke mně. Zaběhl si "pouhých" 12 km! Vyprávěl mi, že na Volyně odzbrojil banderovce, že přišel do chalupy s bombou v ruce, tak mu ji jednoduše odebral, šel s ní ven, tam ji nechal explodovat. Napomínal jsem ho, aby byl opatrný, poněvadž často docházely zprávy o tom, že jsou vojáci přepadáni a hynou. Potom jsem šel k hospodě, kde jsem byl ubytován, poprosil jsem ji o sklénku mléka, dal jsem ji Pepovi, ten se najedl a odešel. Za několik dní nás jelo asi deset na práci. Jelo s námi 8 nákladních aut. Jel jsem s Jeníkem Klabanem z Ulbárova. Jeli jsme do nějakého lesa pro municí. Bylo to asi 90 km. Když jsme jeli zpátky, v jedné vesnici jsme se setkali s vojskem, které tam stálo. U jednoho vozu jsem viděl stát vojáka a poznal jsem v něm bratra Frantíka. Zastavili jsme a běželi k němu. Bylo to zase radostné setkání! Jel tam také Vláša Tlustý, kterému jsme vyprávěli o smrti jeho otce - on o tom ještě nevěděl.

Frantík říkal, že má dojem, že budou mít přesun k frontě, že na to čekají každý den. Ptal jsem se na Vládu. Frantík říkal, že Vláška šel k Toníkovi Matoušovi pro peníze a psaní, že také mně přinese peníze a dopis. Vláška přinesl dopis a rozešli jsme se, protože jsme museli dohonit naše auta. Cestou jsem začal dopis číst, ale ta smůla: Vláška omylem dopisy vyměnil, a tak jsem o domově nic nedověděl.

Munici jsme dovezli na místo určení. Tam jsem se setkal s Josefem Svatuškou ze Sklíně. Půjčil mi svůj šálek a povečeřel jsem s nimi. Říkal, že jsou připraveni k odjezdu. Setkal jsem se také s Venou Bryndou, stěžoval si, že nedostává z domova žádné dopisy, že se stýská. Jeli jsme ke svému útvaru. Dojeli jsme k ráno. Cestou jsme potkávali naše vojsko. Už vyjíždělo k frontě. My jsme už druhý den vyjeli také. Ujeli jsme však pouze asi 5 km. Zastavili jsme se ve vsi Barančice, kde jsme stáli asi tři neděle. Chodili jsme konat strážní službu. Hrálo se málo, pouze tehdy, když se přesunovalo vojsko. Z Barančic jsem poslal domů dopis po Blažkovi z Nivy.

Nějaký voják z Volkova byl doma a přivezl Josefe Žitnému balík od sestry Slávky, provdané do Volkova za Jirkovského. Žitný byl tehdy v Kyjevě. Volkovák se s balíkem nosit nemohl, a tak po nějakém muzikantovi to poslal nám. Dlouho jsme s Jaroušem Kelnerem balím sebou nosili; Žitný byl stále v Kyjevě. Konečně jsme také my vyjeli z Barančic přes Přemyšl do vsi Domaradz. Bylo celkem asi 200 km.

V Domaradzi jsme chodili zase na práce a na strážní službu. Doptával jsem se na bratry Frantíka a Vlášdu, o kterých jsem nevěděl. Konečně jsem se dozvěděl, že ~~ta~~ hudba první brigády se také přesunovala, že se jedno auto zvrátilo a dva hudebníci že jsou zranění.

Mně se za přesunu nějak rozlámал hudební stojánek, na který se kladou noty při hrani. U jednoho hospodáře jsem si vyprosil hřebíček, vydlužil kladívko a onen pultík jsem si opravoval. Spatřil jsem při tom tři vojáky, kteří jdou ke mně. Byli to bratři Frantík a Vláška a s nimi ještě nějaký jejich kamarád. Byli jsme rádi, že jsme se tak nečekaně setkali. Říkali mezi jiným, že ta nehoda se nestala jim, ale že to bylo auto cizí. Neměli mnoho času a tak brzy zase spěchali na své kvartiry. Říkali, že jsou také v této vesnici, že to není daleko, že je to kousek za kostelem. Říkali také, že je tady také Vena Pavelka od nás, že je v pekárně a už běželi zase "domů". V neděli jsem šel do kostela, náš varhaník tam hrál na varhany. Frantík a Vláška tam byli také, byli tam i jiní muzikanti a další vojáci. Stáli jsme s bratry vedle sebe. Byl to celkem krásný pocit, jen to nemělo být ve válce. Farář měl kázání venku

před kostelem, poněvadž zde bylo hodně lidí. Frantík říkal, že je v kostele poprvé, co je ve vojsku. Já jsem chodil častěji, oni takovou možnost neměli. Po bohoslužbách jsme se rozešli. Odpoledne jsme hráli - my a kapela 1. brigády také. Tam jsme často viděli s Venou Pavelkem, často jsme se navzájem navštěvovali. Jednou přišli všichni, přinesli také dopisy, které dostali, přišel také Vena Pavelka. Přinesli také dopis mně a vyzvali mne, abych četl, co píšou mně. Naše ženy si to dosti divně představují. To Milerová něco doma napovídala, že tady hýříme a máme se kdoví jak. Frantík na to odpověděl:

"Však se brzy dozvědi, jak se tu máme!"

Bylo to 9. září.

Naše vojsko už bylo v bojích a brzy jsme viděli mnoho raněných. Vyprávělo se, že je také mnoho pobitých.

Jednou jsem jel do Přemyšle a cestou jsem viděl hroznou nehodu. Nějaké rozjeté auto narazilo plnou silou na telegrafní tyč, přerazilo ji a ještě dále jiné. Řidič a ruský lejténant byli na místě mrtví.

Tak to je také válka!..

Sdělovali jsme si navzájem vojenské zprávy: že naši prorazili německou obranu. Frantík usuzoval, že naši šli s dobrou náladou do boje. Soudili jsme, jak to dopadne s hudbou. Frantík říkal, že budeme asi brzy posláni také do boje. Já jsem zastával názor, že první brigáda bude asi ušetřena, ale naše hudba, že bude dříve nasazena do boje.

Frantík usoudil, že je to beztek jedno.

Za nějaký den jsme skutečně vyjížděli ku předu. Jeli jsme přes Krosno do vsi Svěžova Polska. Z naší hudby ihned sedm chlapců odešlo do pohřební čety, mezi nimi také Toník Holasů. Byli týden u pohřební čety. Když se vrátili, Toník vyprávěl, že viděl zabitého Pepu Krajdla, syna Václava Krajdla z naší vesnice. Smutně vyprávěl, co našich vojáků je pobitých...

Brzy za námi přijela hudba první brigády. Přiběhl za mnou bratr Frantík a nějakou dobu jsme se setkávali, kde jen to bylo možné. Když jsem Frantíkovi říkal, že jsem ubytován v rodině nějakého Poláka - který je velice hodný a ještě více chudý, Frantík mi říkal, že on od Stecové ještě pod střechou nebyl.

My jsme zase ~~XXXXXXXXXX~~ chodili na práce, někteří také do pohřební čety. Frantík říkal, že jejich kapela ještě občas hraje, mívá také zkoušky, kdežto my už ~~XXXXXXXXXX~~ nehrajeme.

Jednou v poledne jsem šel k bratrům. V poledne jsme mívali obyčejně dvě hodiny volna. Bratři byli ubytováni ve Stodole. Posteskli si, co prý už je z naší vesničky raněných. Prý je těžce raněn Hnízda,

Hilko prý je zabit a také Sidoruk. Velice jsme je litovali. Frantík říká:

"To víš, bez ztrát to nebude."

Když jsme tak ještě seděli, přiběhl jeden hudebník z Frantíkovy kapely a vyřizoval, že si Frantík má vzít klarinet a jít hrát. Tak jsme si ještě spolu zakouřili - právě jsem donesl Frantíkovi několik lupenů tabáku - a společně jsme šli. Zeptal jsem se Frantíka, proč má jít sám?

On mi to vysvětloval:

Frantík vysvětloval, že jeden hudebník se učí na klarinet a tak spolu přehrávají kusy, které Frantík už zná. Potom Frantík vážně říká, že má takové nějaké tušení, že kdyby jej vzali na frontu, že by se nemohl nikdo divit, kdyby byl těžce raněn nebo i zabit. Nebylo by to nic divného, vždyť nás mnohé to čeká.

Odpověděl jsem mu, že z toho mám také strach, ale je vojna, nic jiného nemůžu čekat. A my to také nepředěláme, nezměníme. Co nás čeká, to nás nemine. Došli jsme naproti chalupě, kde oni ve stodole bydleli, tam jsme si dali Sbohem, podali si ruce a rozešli jsme se.

Přišel jsem na kvartýr, zaměstnání nebylo, jezdilo se tehdy na práce, a tak jsem šel do druhé kvartýry, tam jsem chvíli poseděl a poněvadž mně to jaksi pobízelo, šel jsem do další chalupy. Tam jsem chvíli poseděl a šel jsem zase pryč. U další chalupy stál na dvoře kapelník Židlický. Zašel jsem k němu. Bylo už k večeru a z nedaleka bylo slyšet prudký boj. Kapelník mi říká:

"Tak váš Frantík už jel".

Ptal jsem se, kam?

Kapelník odpověděl, že z jejich kapely vzali osmnáct lidí do praporu a jako sanitáry. To ve mně hrklo. Šel jsem proto vyhledat Vládu. Potkal jsem ho. Vladík už zdaleka sděloval, že Frantík tu už není. Říkal, že nikdo z nás nemá vyhráno. Armáda má těžké ztráty, je mnoho raněných i zabitých, a tak půjdou asi na frontu všichni. Postesklí jsme si navzájem, vzpomněli také na ty dopisy, které prozrazovali, jak se o nás smýšlí doma a my zatím jsme v těžké situaci.

Byl večer a rozešli jsme se.

Druhý den přijel do naší kapely kapitán ze čtvrtého oddělení voj. komise, nechal nás nastoupit a ptal se, kdo už z nás sloužil v nějaké armádě. Podívali jsme seden na druhého a tři jsme se přihlásili. Byl asi trochu překvapen, že jenom tři, mávl rukou a odešel. Nevěděli jsme nikdo, co s námi zamýšlí. Jezdili jsme dále na práce, ale brzy nato jsme vyjeli dopředu, do vesnice Věčno. Tam jsem o nikom známém neměl zprávy, ač zde bylo mnoho vojska. Stále jsem myslel na bratra Frantíka, co s ním asi je. Žádnou zprávu jsem však nemohl

zachytit. Až jednou jsme jeli do druhé vesnice a potkal jsem auto, na kterém jsem poznal Pepu bratra Josefa. Anta se však jen mihla, a tak jsme mohli jen na sebe zamávat. I tak jsem tento den počítal za šťastný, protože jsem uviděl známou tvář a viděl že je živ. Dále jsme vykonávali různé práce, na které jsme byli posíláni. Brzy na to přijel k nám rotný z hudby první brigády. Vyhledal jsem ho a ptal se ho, jak to u nich vypadá. On říkal, že bratr Vláška už také u nich není, že byl vzat spolu s několika jinými do pohřební čety. Kde jsou, že neví. Asi za dva týdny jsme byli přemístěni do obce Posada Jaslička. Tam se sjela celá naše hudba. A zase jsme vykonávali různé práce. Já s bratrem kapelníka Židlického jsme po čtyři dny dováželi chleba na frontu. Dost jsme si to pochvalovali. I když po nás Němci stříleli a okolo se trhaly náboje, přece jen to nebylo na první linii, v pěchotě. V lese jsem se setkal s Jeníkem Šabakou, Miloušem Veselým, Šlegrem, viděl jsem Vladu Vašutu a jiné. Chlapci byli celí vystrašení, vyprávěli, co už zkusili, co prožili a že se už asi nikdy nevrátějí domů, že to není možno přežít. Ptal jsem se, jestli neviděli Frantíka nebo Vladu. Oni, že ne.

Jeli jsme zpět ke své hudbě. Právě se přemístila do té samé obce hudba první brigády. Vždycky jsem v podobném případě běžel vyhledat své bratry. I když jsem nyní věděl, že bratři tam nejsou, stejně jsem šel k hudbě 1. brigády. Nikdo z hudebníků o nich nevěděl, pouze říkali, že Frantík je na frontě.

Druhý den přišel rozkaz, který byl jasný: někteří šli na frontu a šest mužů mělo určených pro pohřební četu. Bylo to 3. října. Toho dne byla rozpuštěna hudba naší brigády. Rozejeli jsme se po dosti smutném rozloučení, neboť každý si dovedl představit, co asi na něho čeká.

My, kteří jsme šli do pohřební čety, šli jsme pěšky asi dva kilometry do obce Daleva. Tam jsem uviděl Foitíka, on byl u Osvěty. Ptal jsem se, jestli něco neví o našich chlapcích. Říkal, že o nich také nic neví. Bylo nám oběma neveselo, poněvadž situace na frontě byla více než těžká. On, i když měl možnost se více dozvědět než já, potěšující zprávy neměl také.

Došli jsme na místo a přihlásili se u velitele pohřební čety, rotného. Počasí se pokazilo, začalo deštivé počasí. Čtyři zůstali hlídat nástroje, mezi nimi Šobek. Druhý den, bylo to čtvrtého října, jsme šli pohřbívat zabitě. Bylo to už v pořádných horách a celý den pršelo. Šli jsme lesem. Našli jsme zabitého Němce. Toho jsme nechali, Němce jsme nepohřbívali, a šli jsme dál. Vraceli jsme se "domů", kam jsme došli už večer. Pověřešli jsme a usušili jsme si ~~oblék~~ oblek, který byl docela promočen. Ráno jsme vstali, ale poněvadž hodně pršelo, zůstali jsme "doma". Byla hrozně dlouhá chvíle, neboť jsem stále vzpomínal

na bratry, co s nimi asi je. Vyšel jsem na silnici, jestli někoho známého uvidím a něco se o nich domám. Uviděl jsem Toníka Krajdla a Milera. Ptal jsem se po bratrech. Že prý je neviděli, že o nich nic nevědí. Jeli dál, poněvadž měli naspěch. Šel jsem na kvartýr a povečeřeli jsme nějaké houby, které jsme si před tím nasbírali. Té noci jsem dlouho nemohl usnout. Pořád jsem myslel na bratry a co s nimi asi je. Nejvíce jsem myslel na Frantíka, poněvadž on byl u sanitářů a usuzoval jsem, že je asi na frontě. Ráno jsme vstali, ale nasnídat jsme skoro neměli čas. Náš rotný byl trochu zbrklý člověk, takže jsme rychle vyšli zase do zaměstnání. Ušli jsme asi půl km a našli jsme zabitého našeho vojáka. Přikryli jsme ho větvičkami a šli jsme dál. Šli jsme lesem. Bylo v něm hodně bláta. Sešel jsem se tam se Sitařovým chlapcem ze Senkevičovky. Nesl na frontu snídání. Věděl jsem, že je s Pepou Tlustým a tak jsem mu vyřídil pozdrav pro Tlustého a doháněl jsem naše chlapce. Došli jsme na kopec na okraj lesa. Rozestavěli jsme se na vzdálenost 20 metrů jeden od druhého. Rotný říkal, že Němci nemohou být daleko a že nás mohou zpozorovat, abychom se tedy kryli v přítmí. Sešli jsme z kopce dolů ke vsi Zindranová. Našli jsme zabitého vojáka. Poznamenali jsme si místo a šli dále, abychom jich našli více. Brzy jsme došli na místo, kde byli dva další. Jeden měl u sebe nějaké doklady, podle nichž se dalo zjistit, že je to Pelikán z Ivanič. Kousek dál ležel zabitý důstojník z Anglie, nedaleko byl nějaký zakarpatský Ukrajinec. O kousek dále leželi dva zabití, poznali jsme, že jsou to z Volyně, už starší lidé. Viděli jsme, že je zde hodně pobitých lidí. Přidržovali jsme se poblíže s Andělem z Omelánštiny. Došli jsme ke vsi a tady jsme poznali, že jsme v minovém poli. Nějak se nám podařilo z něho vyjít a šli do vsi Zindranová. Odtamtud už nám vycházel naproti nás rotný, které se tam dostal nějak dříve. Na cestě ležel zabitý Němec. Kousek dále dále, asi tak 250 metrů, jsem uviděl také zabitého vojáka. Moc jsem se po něm neohlížel, pospíchali jsme za svým rotným. Rotný nám nařídil, abychom sháněli povoz, že on už zařídil kopání hrobu pro padlé. Šel jsem k té díře lesem a dostal jsem hlad. Dostal jsem z kapsy kousek chleba a začal jsem jíst. Přišel ke mně Anděl s rotným. Rotný mi říkal, ať jdu najít nějaký povoz. Anděl stále kolem mně přešlapoval, poznal jsem, že mi chce něco vyřídít. Potom přistoupil ke mně a říká mi:

"Hybler, tak se mi zdá, že tamhle je zabitý váš bratr..." Že prý má takové vousy jako já ...

Hrozně jsem se ulekl toho, co říká a vyzval jsem ho, aby mně ho šel ukázat. Rotný ke mně přišel a říká:

"Nechoďte tam, nechoďte..."

Já jsem si už nedal poručit a říkám Andělovi, aby mne tam dovedl. A šli jsme. Rotný za námi ještě křičel, abychom tam nešli. Já jsem odpověděl, že musím pohřbít bratra a šli jsme dál. Stejně se mi to počít zdálo nemožným, že by padl bratr... Jak jsem tam došel, ani nevím....

U mrtvoly jsem na první pohled poznal bratra.... Drahého bratra, který zde ležel mrtev... Nedá se vyjádřit pocit, jak bylo...

Ležel na pravém boku, pravou tvář měl na zemi, nohy napolo skrčené, plášť rozepjatý, opasek ležel vedle něho, vedle ležela torba sanitáráská, plná obvazů a vaty, lahvička jodu, nějaká mast a ještě nějaké věci a také nůžky. U toho ležel jeho osbní ranec, který byl skoro prázdný. Byly v něm pouze dvě kurčičky chleba a v pytlíčku štipka cukru. Také tam měl pytlík s tabákem - asi dvě přehrsle tabáku, už hodně zvlhlého. V kapsách pláště měl hodně nábojů do pušky, ale puška už u něj nebyla. Podle toho se dalo usoudit, že už u něho někdo byl. V kapse měl také zapalovač, nějakou knížku, pár notových listů, ~~XX~~ skřípec, kterým si připínal noty, šáteče a vedle ležela čepice.

Zkoušel jsem sejmut mu plášť. Šlo to špatně, tělo už bylo ztuhlé. Zavolal jsem na Vaňka, kamaráda z hudby a společně se nám podařilo nejmut mu plášť. Rozepjal jsem kabát a prohlédl jeho rány. Měl přerazenou pravou ruku někde v lokti, na pravé straně díru do těla, pod žebry. Levá noha v koleně byla přerazena. V levé noze v lejtku měl několik střepin, pravé oko krví podlité. Pod pravou paží - více do zadu - prosekutý kabát, asi také i tělo...

Co si počít? Kdo mi něco pomůže, když kamarádi mají svoji práci nařízenou? Ale bez rozmyšlení jsem běžel k domku. Byl asi 30 kroků odtud. Našel jsem tam široké prkno, asi o dvě pídě delší, než bylo tělo bratrovo. Bratra jsem uložil na to krkno a s pomocí dvou kamarádů jsme ho odnesli na trávník - asi 15 krků dolů s kopce. U plotu ležel nějaký kastrol a hadry. Vaněk mi přinesl ze strouhy vodu. Začal jsem bratra omývat. Umyl jsem mu tváře - pravou tvář měl trochu promodralou. Do levé dlaně měl díru, do které by se daly vstrčit čtyři prsty. Když jsem jej umyl, utřel a učesal, zapjal jsem mu zase

oblek, butý byl .Vyňal jsem z kapsy svůj šáteček a nařkl jsem
očí, ač je měl pěkně zavřené. Pomodlil jsem se u něj a přemýšlel,
co teď? Myslel jsem, že by bylo dobré, dát druhé ~~prádlo, ale to jsem u sebe neměl, ani jsem neměl~~
~~čas na to, někde je shánět. Nejdříve jsem musel obstarat lopatu.~~
čas na to, někde je shánět. Nejdříve jsem musel obstarat lopatu.
Utíkal jsem přes potok k chalupě, hledat lopatu. Ve spěchu jsem
vběhl zase mezi miny. Ještě půl kroku a mohl jsem na tom být jako
bratr. Měl jsem štěstí, že jsem brzy sehnal motyku a lopatu. Kam
bratra pohřbít? Na hřbitov je malý kilometr a kdo mi ho pomůže tak
daleko donést? Šel jsem hledat místo pro hrob. Nedaleko byl nějaký
pomník, ale tam se mi to nezdálo dost vhodné. Kousek za cestou byl
druhý pomníček a u něho kousek půdy, kde se neoralo. Uznal jsem toto
místo za vhodné a ihned jsem začal kopat hrob. Byla to kamenitá pů-
da a já jsem byl nějak vysílen; nemohl jsem skoro nikam. Šel jsem
prosit toho hospodáře, kde stál ten pomník, aby mi šel pomoci. Byli
tam dva bratři, jeden svobodný a druhý ženatý. Oni hodně svého neště-
stí: shořeli jim bydovy, všechno, co jim zůstalo, mají rozházené, kra-
dou jim to. Musí se někam odstěhovat, že má prý zabitou panimámu a
strýce, že je také musí pohřbít. Ale po velkém prošení si přece dali
řici a oba mi šli pomoci. Oni se dali do kopání a já s kamarády
jsem tam donesl drahého bratra... Dělníkům jsem dal sto rublů, aby
práci nenechali a oni slíbili, že mi s pohřbem bratra pomohou. Sehna-
li další prkna, kterým jsme obložili bratrovo tělo, do pytle, který
měl bratr z domova, jsme dali kousek sena a takto vytvořený polštá-
řek jsme mu dali pod hlavu. Z modlitební knížky jsem vyňal obrázek
a ten jsem mu položil na prsa. Rozloučil jsem se s ním, přikryl
očí šátečkem, celého jsem přikryl pláštěm a navrch jsem dal zase
pkno. Vypadalo to, jako by byl v rakví... A začali jsme hrob zahazo-
vat... Potom jsem si zapsal místo, kde bratr leží. Byla to:

Ves Zindranova,
gmina Tylava,
poviat Krosno,
Malopolska.

Jméno hospodáře: Hryc Šejka, uliční jméno Vovčiv.

Potom jsem sebral jeho věci do té rozstřílené torby, pomodlil
se u hrobu milého bratra a pospíchal jsem za kamarády. Blížil se
večer. Došel jsem k díře, kam právě dovezli plný vůz nebožtíků, po-
mohl jsem je uložit do hromadného brobu a přiházet. Šli jsme do
nejbližšího stavení. Všichni si stěžovali, že mají hlad, ale mne hlad
přešel.

Dal jsem sušit Frantíkovy věci. Trochu jsem pojedl. Vzal jsem
si Frantíkovu žlici, neboť jsem svoji ztratil. Chvilí jsme poseděli

a šli jsme spát. Všichni usnuli hned, já jsem však nespal skoro celou noc.

Bylo to 6. října 1944.

Ráno mi říkal rotný, abych došel k starostovi obce, aby dal lidem na kopání hrobů pro pobité. Přišel ke mně také Josef Konopka, který nocoval u sousedního stavení. Posteskli jsme si trochu na těžkou situaci. On mi potom přinesl trochu polévky, poněvadž byl u kuchyně a zase odjel. Já jsem šel obložit Frantíkův hrob drnem. Na hrobě jsem udělal z drnu kříž, okolo hrobu jsem zarazil čtyři kolíky, nahoru jsem na ně přibil latě a dolů drát. Šel jsem na kvartýr. Chlapci právě dokončili pohřbívání. Ptal jsem se jich, kolik lidí pohřbili. Říkali, že včera ~~KX~~ 14 a dnes 17. Zaházeli hroby, dali na ně křížek, hroby obložili drnem.

Přišel tam Jarouš Kelnerů a chtěl, abych mu ukázal bratrův hrob. Šli jsme k hrobu. Byl už skoro večer. Postáli jsme tam asi čtvrt hodiny a šli jsme do baráku. Povečeřeli jsme a chlapci se dali do hraní karet. Já jsem si dělal nějaké poznámky. Druhý den - bylo to 8. října a byla neděle. Šel jsem zase k starostovi pro nějaké lidi na práci. Cestou jsem potkal Šlegra a Lovčinského. Říkali, že jdou na frontu. Když jsem přivedl lidi, poobjedval jsem a šel jsem hledat nějakého truhláře. Nebylo to snadné, obec Zindranová byla značně poškozena, bylo tam hodně pobyitého dobytka - hovězí dobytek i koně, k tomu hodně civilního obyvatelstva a vojáků. Konečně se mi podařilo najít nějakého truhláře a pomohl jsem mu udělat dva kříže. Přinesl jsem je k chlapcům, když právě dodělávali hrob. Odpoledne jsem udělal věnec na kříž a na hrob, donesl jsem to ke hrobu, zakopal jsem kříž, umístil věnec a druhý ~~KX~~ věnec jsem dal na hrob.

9. října ráno mne rotný poslal na jeden kopec, abych jej prohledl, jestli tam nejsou mrtvoly a sám šel k frontě. Vzal sebou dva vojáky, někteří kopali hroby a Kozák z Terebna vařil oběd - beraní maso a "bandurky". /brambory/. Brambory tady byly tak veliké, jako u nás vlašské ořechy. Dopoledne jsme pohřbili 4 zabitě. Odpoledne jsem šel k Frantíkovu hrobu.

10. ráno jeli chlapci fasovat jídlo, já jsem jel s nimi. Chtěl jsem se sejít s Foitíkem a požádat ho, aby uchoval kliši, co kdysi fotografoval bratra. Cestou jsem se setkal se Sidorukem, Židlickým, Konopkem a jinými kamarády. Všichni se mně ptali po Frantíkovi a jak se to s ním stalo. Litovali ho. Večer jsem se vrátil domů, navštívil Frantíkův hrob už mi nezbyl čas. Jedenáctého jsem napsal dopis domů švagrové, manželce Frantíka a donesl jsem dopis ještě na poštu. Potom jsem navštívil bratrův hrob. Setkal jsem se Jeníkem Klabanem.

Vzpomínal také na svého bratra Milka.

12.-ho jsem se dozvěděl, kde je bratr Vláda. Byl ve vsi Komárníku. To už bylo na československém území. Vyhledal jsem ho. Bylo to velice smutné shledání, když jsme si řekli, že jsme už jen dva. Vláda by byl rád navštívil Frantíkův hrob, ale na vojně to nejde, jít, kam by člověk právě chtěl nebo potřeboval. Ukazoval mi, jak také měl namále, jak blízko něho se zeseckly střepiny do stěny. Setkal jsem se tam také s Pepou, synem bratra Josefa. Ještě jsem došel k Frantíkovu hrobu a nasadil u něho čtyři smrčky - snad se ujmou.

Když jsem šel od bratra Vladi, uslyšel jsem nějaký křik v lese. Šel jsem se tam podívat. Byl tam nějaký voják, který šel přes les a našlápl na minu a ta explodovala a utrhla mu nohu. Pomoc dlouho nepřicházela, tak hrozně nařikal.

~~XX~~ 13.-ho byl zase těžký boj. Sešel jsem se s Konopkem. Žádal mně, abych mu ukázal Frantíkův hrob. Šli jsme tedy k němu. Pomodlili jsme se u hrobu. Přišel tam nějaký civil - občan z vesnice - a říkal, že celá vesnice si vypráví o tom, jak bratr pohřbil bratra a jak mu pěkně upravil hrob.

Z naší hudby nějaký Stránský si prostřelil náhodou nohu a museli mu ji uříznout.

Čtrnáctého šel jsem s rotným k frontě, se dozvědět, co je nového. Situace byla beze změny. Patnáctého jsem šel zase k Vládovi do Komárníku. Vládu jsem nezastal. Byl zase v pohřební četě pohřbívat ~~zabité~~. Dočkal jsem se ho ~~XXXX~~ přece. Brzy jsem šel ale "domů". Na to jsem byl zavolan zpátky do kapely. V Zindranové se zatím již všechno uklidnilo. Lidé se povraceli do svých domovů, vysbírali miny, zakopali zabité. Já odcházím zpátky do kapely, ale Frantík zůstává navždy v Zindranové. Utkvěla ve mně pevná naděje, že jestli přežiju válku, tak Frantíka převezu domů na náš hřbitůvek. Naposledy jsem se rozloučil s hrobem a smutně odcházel...

Když jsem se vrátil k hudbě, dozvěděl jsem se, že kapelník by chtěl dát zase hudbu dobromady a zase hrát, ale neměl muzikanty - ty mu nepouštěli z pohřebních čet. Vláda se chtěl dostat z pohřební čty do naší kapely, anebo k Foitíkovy do Osvěty, ale nechtěli jej propustit. Osmnáctého jsem poslal Marii - manželce Frantíka - doporučený dopis a také jsme zase poprvé hráli. Bylo nás celkem dvanáct. Devatenáctého jsem poslal mému Venovi naše vojenské noviny. Potom jsme ještě jednou hráli v domě odpočínku, ale zase nám vzali sedm hudebníků - a bylo zase po hraní.

21. ho října jsem dostal od manželky Frantíkové dopis. Ihned jsem ji odepsal a dal jsem také odsloužit mši za Frantíka.

Teď se často vidívám s Foitíkem a s Pavelkem Václavem. Někdy zajdu k sousedům - cikánům. Oni říkali, že vědí, kde je Frantíkův hrob a slibovali, že na jaře nasázejí na Frantíkův hrob květiny.

24.- ho jsem poslal domů psaní a také Mani Frantíkové a babičce. 3. listopadu jsem poslal 2 psaní - Mani Frantíkové a domů. 4. listopadu jsme pohřbili Toníka Kačírka. Pohřbívali jsme ho : Bratr Váďa, já, Toník Matouš a Vena Pavelka. Vláďa se zase vrátil k hudbě. K večeru jsem se setka s Jaroušem Kačírkem - nemohl tomu uvěřit, že jeho bratr Toník je mrtev.

8.-ho listopadu jel Foitík Domů na Volyň. Poslal jsem po něm domů Frantíkův klarinet a jiné věci, které po něm zůstaly a také dopis. Sedmého listopadu jsme hráli na důstojnické hostině. Naše hudba byla zase pohromadě a pilně jsme cvičili. Dvacátého listopadu přijel Foitík z Volyně a přivezl z domova dopisy - od bratra Josefa, od švagra Kačírka / Milouše/, od švagrové Mani Frantíkovy a od Toničky - dcery Frantíka a od matky.

Tonička psala:

"Drahý strýčku,
v prvních slovech Vás srdečně pozdravuju, a také pozdravujte Vládu. Prvně Vám musím psát, že jsme obdržely ty drahé věci tatínkovy. Děkuji Vám, milý strýče, že jste ho pochoval, vy nevíte, jak je to těžké přežívat. Já se nechci ničeho lepšího dožít. Někdy jsem se těšila na Čechy, ale teď mi není už nic milého na světě, třeba jsem ještě mladá, ale už bych chtěla být tam, co je můj tatínek. Kdyby přišel bez nohy nebo bez ruky, do smrti bych na něj dělala a starala bych se o něj, jen kdyby byl živ. A dnes ta naděje už není. Jen toho bych se chtěla dočkat, abych mohla jít k tomu místu, prstama bych ho vyhrabala, abych mohla zlíbat jeho ruce, jež se pro mně tak staraly se se mnou, abych mohla poděkovat, a u jeho rukou Pana Boha odprosit, co jsem mu ublížila. Já nešťastná na světě, tolik žalu a zármutku musím snášet. O strýčku, ještě jednou vás pozdravuju a prosím Vás, navštěvujte tam mého drahého tatínka. Jak ráda bych ho navštívila sama, ale nejde to. Pozdravujte ho a zlíbejte jeho kříž a pište nám.

Zdravím Vás a líbám-

Vaše neterť Tonička."

Dopis byl datován 14. listopadu 1944.

Vše^m, od kterých jsem dostal dopis z domova, jsem odepsal. 22. listopadu jsem se sešel s Pepem Tlustým. Nocoval u mně. Říkal, že z naší vesnice jsou kromě Frantíka padlí Toník Kačírek, Krajdl Pepa a Tlustý. Celek 4 lidé. Chodíval jsem navštěvovat Pepu Žitného ze Sklíně - byl nedaleko v autorotě. Často se zase chodilo hrát a často také na stráž, - a na různé práce. Děti z domova mne žádali, abych jim poslal fotografii, ale neměl jsem možnost se někde vyfotit. Od té doby, co jsem se vrátil do hudby, stáli jsme v Jasliskách a hudba, v níž byl Vlada, tam byla také, takže jsme se často viděli. Chtěli jsme se s Vládou dostat do jedné hudby, ale kapelník první brigády nechtěl Vlada pustit, takže z toho asi nic nebude. Velice se nám stýskalo po bratrovi, ale přemístění jsme nedokázali prosadit.

2. prosince jsem dostal dopis od syna Veny. Děkoval mi za noviny. Odepsal jsem mu na poštovním lístku. Nato jsem byl v městě Romanově a tam společně s Moravce a Andělem jsme se dali vyfotografovat. Šel jsem navštívit Vlada. Šli jsme společně s Pepou Mlejnkem. Vlada říkal, že byl zase u jejich kapelníka, ale z přemístění že nic nebude. A zase jsme se rozešli.

Druhý den jsme převážely sklady do Velkých Staškovců na Slovensku. Fronta se zase posunula kupředu. Cestou jsme viděli rozbýté vesnice a mnoho pobitých Němců. Lesy na mnoha místech byly skosené jako kosou.

5. prosince jsme se přemístili z Jaslisek v Polsku do Staškovců na Slovensku. 6. prosince jsem byl v Romanově, vyzvedl jsem si fotografie, z nichž jsem jednu poslal domů. V Romanově jsem se sešel s Moravcem. Ve Staškovcích jsme zase hodně chodili na práce a na stráž. Potom jsme dle rozkazu generála začali chodit hrát po útvarrech, nejvíce do výcvikového střediska. Tehdy přibilo hodně vojska do naší vojenské jednotky, Byli to Slováci a také ze Zakarpatské Ukrajiny. Třikrát byl u mne bratr Vlada. To jsme si vždy zavzpomínali na domov a pohovořili. Pepa bratra Josefa byl u mne jednou. Byl u mne také jednou Václav Zárybnický, učitel, třikrát Pepa Svatuška /od školy/ a několikrát byl u mne Pepa Mlejnek ze Sklíně, syn Josefa. Na vánoční svátky jsme se sešli do jednoho stavení, celá hudba a kapelník s námi. Nejdříve jsme zazpívali Narodil se Kristus Pán a potom jsme večeřeli. Měli jsme brambory, zelí a po 3 kotlety a na zapití každý tři sta gramů vodky a dostali jsme také po 3 krabice cigaret. Po vánocích začali mrazíky. My jsme chodili hrát. Bylo to dosti mrzuté - chodili jsme až 7 kilometrů. Cestou jsme se chůzí zahřáli, při hraní jsme zase vychladli, takže jsme byli vši-

chni nachlazení. Měli jsme rýmu a kašel a někteří byli i jinak nemocní. Stravu jsme měli dosti špatnou a přikoupit něco nebylo kde. Na Silvestra jsme hráli a důstojnické zábavě. Dali nám trochu najíst, ale mnoho toho nebylo. Jednou jsme hráli ve výcvikovém středisku. Stala se tam nehoda: jeden voják při "k poctě zbraň" v neopatrnosti zastřelil ránou ze samopalu kamaráda.

Ve Staškovcích nedalo od nás byl polní lazaret. Tam od nás Kopka, kterého jsem občas navštívil. Ve Staškovcích jsem dostal z domova od Šlegrové 100 rublů, psaní a tabát pro jejího manžela. Naše vojsko stále útočilo, až se konečně podařilo pohnout frontou a šli jsme dosti značně ku předu. 27. ledna 1945 jsme vyjeli ku předu také my. Došli jsme do Spišského Podhradí a byli jsme ubytováni ve Spišské Kapitole. Fronta však šla nyní stále kupředu. Nyní už se dalo ledacos koupit, jako npř. slanina i salámy. Bylo vidět, že zde lidé velice málo věděli, co je skutečná válka. Ve městě jsme odehráli několik koncertů a také taneční zábavu. Bylo nás ve skutečnosti v hudbě málo - asi 10 našich chlapců bylo v předu, mezi nimi byl npř. Jarouš Kelner a Pepa Mlejnek. Také o svém bratrovi Vladovi jsem nevěděl. Dvanáctého ledna jsme vyjeli ze Spišského Podhradí forami ku předu. V Levoči jsme odehráli koncert a večer jsme hráli na zábavě. Jeli jsme dále do vsi Dravce a tam jsme nocovali. 13. jsme odpočívali. Večer jsme hráli na zábavě a 14. ho jsme vyjeli ze vsi Dravce a dojeli jsme do města Poprad. V Popradě jsme odehráli koncert a jeli jsme do Sanatoře Lučivna. Tam jsme stáli asi týden. Tam bylo asi 31 dětí, které byly bez rodičů. Bylo to slovenské děti. Také tam bylo hodně úředníků a úředniček. Patnáctého jsme tam odehráli koncert a večer zábavu, šestnáctého jsme hráli zase na zábavě. Sedmáctého jsem s Nováčkem/z Ostrova/ ostříhal 31 dětí. 18. jsme hráli koncert v Tatrách v Masarykově Sanatoriu. Přišli jsme domů a večer jsme hráli zase na zábavě. Jedeadvacátého byla zábava a příští den jsme vyjeli z Lučivné. Přejeli jsme do vsi Pribilina. Tam jsme se sešli s ostatními chlapci. 23. -ho jsme hráli u Rusů - byl den Krasnoj Armiji. 25. jsme jeli hrát na pohřeb. Viděl jsem tam Žáčka od nás a Švajgra Toníka z Budek a Pepu Kelnera. Byl mně navštívit také Pepa, syn bratra Josefa. V té vesnici byli také ubytováni také další známí, npř. Pepa Žitný ze Sklíně. Tam jsme slyšeli, že budou propouštěni z armády staší 40-ti let. Byla to překvapivá zpráva. V noci jsem ani nemohl spát. Stále jsem myslel také na to, jak dát vyfotografovat bratrův hrob. Ale 2. března bylo po radosti: budou prý propuštěni pouze nemocní, kteří jsou starší 40 let! Třetího března jsme šli normálně do zaměstnání jako vždycky a večer jsme hráli koncert ve vsi Pribylině. Tam jsme se také večer

dověděli, že také skutečně z hudby má jít 13 lidí na lékařskou prohlídku. Ještě jsme odehráli ~~koncert~~ zábavu příští den jsme se vypravili do náhradního pluku ke komisi. Kapelník nás vyzval, kdo chce zůstat, že může, že nemusí před komisí. Nikdo však se nehlásil, poněvadž jsme měli naději, že někoho propustí domů. 5. března jsme vyšli z hudby třetí brigády. Hoši nám na cestu zehráli, rozloučili jsme se s nimi a odešli. Přišli jsme do vsi 5 km vzdálené a tam jsme také nocovali. Byl tam také Pepa našeho Josefa a sešel jsem se tam také se Šobkem. Šel jsem k Pepovi nocovat. Pepa mi dal kožesinovou vestu a deku. Nechtěl jsem to vzít, ale potom mně napadlo, že kdybych skutečně jel domů, že bych mohl dát vyfotografovat Frantíkův hrob. Já jsem neměl žádné peníze, a tak by se mi to nyní hodilo. A když ne, pak bych to dovezl domů, kde určitě je o podobné věci nouze. Nato jsme odejeli do města Popradu. Tam nás zadrželi a přidělili nás ke 4. brigádě - zase do hudby...

Sešel jsem se tam s bratrem Vladěm. Vlada sděloval, že má naději, že se u hudby udrží. Potom jsme dávali dohromady knížky pochodových skladeb. V Popradu byl také pivovar a tak jsme si mohli několikrát koupit trochu piva. Sešel jsem se tam také se Sašou Zárybnickým. Vlada mi také vyřizoval, že zemřel tatínek Matoušů. Dozvěděl se to od Toníka Matouše a že mi také poslal dopis a sto rublů, které dovezl z domova Jarouš Žitný. Jenomže já jsem odejel jinam a tak jsem nic nedostal, ale mám naději, že to dostanu. 12. -ho března jsem se viděl a Pepou Tlustovým, Venou Mlejnkem a Penou Svatuškovým. Tlustý a Svatuška jsou v důstojnické škole - jsou z nich fešáci. 12. -ho jsem poslal Pepovi Mlejnkovi dopis a žádal jsem ho, aby se sháněl po penězích a dopise, které mi poslal Vlada a které přivezl z domova Jarouš Žitný. Večer ke mně přišel bratr Vlada. Vyřizoval, že dostal dopis od Toníčky Frantíkovy a ta mu píše, že zemřel Vena, syn bratra Václava. Zase další smutná zpráva z domova.

V Popradě stál náhradní pluk a z něho často jezdili lidé na Volyň, i do našich míst. Myslel jsem na to, že pošlu domů tento deníček. Bohužel, ~~z~~ nestalo se tak, neboť jsem deníček poslat po neznámém člověku nechtěl, a tak jsem si ho ponechal. Potom tam přijel kapelník Židlický a vyžádal si, aby byli zpátky do jeho kapely propuštění někteří lidé. Zvolil si mne, Šobka a ještě jednoho hudebníka - cítili jsme povinnost, se vrátit ke kapelníkovi, který si s námi dal tolik práce při nácviu. 17. března jsme vyjeli z Popradu. Cestou se nám rozlámalo auto a tak jsme museli nocovat v jedné vesnici. 18. -ho jsme přijeli do 3. brigády, tam jsem se dozvěděl, že Šlegr ze Sklíně padl. Sešel jsem se zase se synem bratra Josefa - Pepou - a Žitným ze Sklíně. Hrát jsme nechodili, ale zato více se chodilo na strážní

službu. 20.-ho přišel rozkaz, že máme jít na pět dní do prádelny. Hned jsme sebrali pušky, lopaty a sekerky, sedli jsme na auta a jeli. Cestou jsme se dozvěděli, že jedeme na frontu. Dojeli jsme už večer. Až na místo nás auto nedovezlo: sesedli jsme a asi 5 km jsme šli pěšky. Došli jsme do vesnice Žiáry. Tam jsme nocovali. Sešel jsem se tam s Venou Žáčkem z naší vesnice. On byl kuchařem, dal mi navečeřet - kousek slaniny, sádla a kousek chleba. V noci začali Němci do vesnice střílet z dělostřelectva. Asi 40 metru od stavení, kde jsme spali, upadl dělostřelecký náboj, okna zařínčela, slo se nich vysypalo a střepiny šramotily po střeše. Ráno jsme to hlásili kapitánovi. On nás utěšoval, že ať se toho nebojíme, ať nikdo nevyhlédne ze zákopu a pak že není žádné nebezpečí. Desátník nás vedl nějakým dolíkem, z dolíku na kopec byl zákop. Ten jsme prohlubovali, zákopem tekla voda ze sněhu. Byla tam žlutá hlína a kámen, takže do toho nešla lopata zarazit. Když se do toho seklo krumpáčem, voda nemožně stříkala. Stáli jsme celý den ve vodě a muselo se pracovat, neboť byla zima a byli jsme promočení. Kolem nás bylo hodně mrtvol, sezbírat je nebylo možno, poněvadž německá posice byla si tak 150 metrů a jakmile se někdo pohnul, ihned po něm stříleli. Navečer jsme šli zpátky do vesnicem kde byl Žáček. V noci tam zase Němci stříleli. Práci jsme nebyli zvyklí, tak nás celé tělo bolelo. Já jsem se k tomu ještě nějak rozstoukal - bolel mne žaludek. Tak jsem na práci nešel, druhý den také ne. Tam jsem uviděl Josefa Herynka od nás a Josefa Brixu ze Sklíně. Odevzdal jsem jim dopisy, které mi předal bratr Vláda v Popradě. Herynek byl společně se Svatuškou Josefem. Byl bych se rád se Svatuškou sešel, ale nebylo to možné. Asi čtvrtý den - byla neděle - šel jsem zase na zákopy. V poledne přišel posel, že máme ihned jít domů, že půjdeme hrát do Košic. A my byli tak zmazaní, jako když jsem někdy doma čistil studnu. Šli jsme na kvartýr. Tam jsem koupil o od jednoho vojáka hodinky za 800 korun - nebyly drahé. Ihned jsme se začali balit a já se ještě stačil podívat na Pepu, syna bratra Josefa. A už jsme se chystali na cestu do Košic, vítat pana presidenta Beneše. V Košicích jsme pilně svičili hudbu. Byli jsme tam přes velikonoční svátky. V Košicích nás krmili velice špatně. Dopisy jsme také nedostávali, poněvadž jsme byli stále v pohybu.

4. dubna jsme vítali pana presidenta.

Spátky k jednotce jsme vyjeli 9. dubna. Jeli jsme trochu autem a něco také vlakem. Dojeli jsme do Lučivny. Tam jsme byli dva dni. Fronta šla zase ku předu. Přijeli jsme na staré místo do Vavryševa. Naše vojsko tam už nebylo. Chtěli jsme si tam alespoň vyprat

prádlo. Vyprali jsme ho, ale usušit už nebyl čas -. Byli jsme na kvartyře kde byl Pepa Josefů. Navečer jsme vyjeli za vojskem. Přijeli jsme do Rožumberoku, tam jsme sebrali naše sklady. 14. ho ~~KYATHE~~ dubna jsme vyjeli z Ružomberoku a dojeli jsme do vesnice Sučany. Tam jsme se všichni sjeli a odehráli několik koncertů. V Sučanách jsme také hráli na dvou pohřbech. Vidíval jsem se tam také s bratrancem Žitným ze Sklíně. Také tam u mně byl bratr Vláda. Tam jsem se také dozvěděl, že je zabítý Svatuška, manžel Marjánky Žitnové, moji sestřenice. Tam jsem také dostal dopisy z domova a také jsem odesílal domů. 30. jsme vyjeli ze sučan a přijeli do Žiliny. Tam jsem viděl Pepíka Matouše a odehráli jsme tam dva koncerty. 6. května jsme vyjeli ze Žiliny a přijeli do Vsetína na Moravě. Ve Vsetíně jsme odehráli 2 pohřby - jeden čs. kapitána a druhý 7 civilů, mezi nimi i ženské. Ubytování jsme byli v dětském ústavě. 9. V. jsme vyjeli ze Vsetína do města Holešova, tam že budeme stát. Zatím jsme tam sotva poobjedvali a jeli jsme do městečka Němčic. V Němčicích jsme byli ubytováni v hospodě. Občané nám dali trochu najíst a chtěli mít zábavu. Bylo nás tam celkem 13 hudebníků. Chtěli jsme lidem vyhovět a začli jsme hrát. Přišel však zákaz a rozkaz k odjezdu a jeli jsme do města Boskovic. Tam jsem viděl Foitíka. Říkal, že Němce asi nedoženem, že utíká a nemá kam. 8. V. jsem byl také u Foitíka ve Vsetíně, když Němci kapitulovali a zakončila se válka. V Boskovicích jsem chodil k Vládovi. Bylo to v neděli, měli právě zkoušku, trochu jsme si pohovořili a odpoledne jsme vyjeli z Boskovic. To bylo 13. května. 14. jsme přijeli do Vilémova. Byli jsme ubytováni v zámku a tam jsme se všichni sjeli. V zámku bylo plno nádhery po nějakém baronovi, ale ten už tam nebyl. Odešel před Rusy... 15. V. jsme vyjeli z Vilémova, jeli jsme do vsi Škvorce. Navečer jsme odehráli koncert a potom večer zábavu. 16. V. jsme měli zkušebnou přehlídku. 17. V. jsme slavnostně pochodovali Prahou!... V Praze nás vítalo tisíce lidí a nesčetněkrát nás fotografovali. Potom jsme jeli zpátky do Škvorce. 18. V. jsme se stěhovali nadobro do Prahy... Sešel jsem se tam se Slávkem Žitným a Pepou Tlustým. 19. -ho jsem byl u Vondroušů se Slávkem Žitným a Poníkem Holasem. Strýc Vondrouš mne hned poznal, také teta i Marjánka. Byl jsem u nich asi dvě hodiny, déle jsem tam být nemohl. Neměl jsem totiž dovolenku. Inhd jsem to psal také domů, že jsem navštívil Vondroušovi.

V Praze jsme stáli od 18. května do 18. června. Byla také v té době zvolena komise, která měla vystarat povolení k přestěhování volyňských Čechů do vlasti. Zatím se jí to však nedařilo, poněvadž vláda SSSR zatím o této věci nebyla ochotna jednat. Chodil jsem navštěvovat Vondroušovi a Valentovi. Švagr s Marjankou přišli také

přišli za mnou a fotografovali mne. Navštěvoval jsem je několikrát a také oni mne. V Praze jsme často hráli koncerty a také zábavy. Vidíval jsem se tam s Pepem Josefovým, s Pepou Václavovým, se švagrem Josefe Matoušem, bratrem Vladou a s více lidmi od nás. Začalo se hovořit, že od 2. července bude demobilizace. K Vondroušovům jsem si odvezl kožešinovou vestu a také ~~KXXXX~~ kousek látky, také Pepa Tlustý dovezl nějaké svoje věci Vondroušovům, abyste se s tím nemuseli tahat při přesunech. Hovořilo se o tom, že půjdeme do pohraničí, do bývalých Sudet, abychom tam udržovali pořádek. V Praze jsme byli v Dejvicích - Praha XIX -, Vítězné náměstí. 13. května jsme odešlo z Dejvic na Žižkov /Praha 11/, kde jsme byli ubytování v Baxově škole. Tam byl sraz volyňských Čechů; sešlo se tam mnoho známých. Tetičko Vondroušova s Marjánkou mi tam několikrát přivezli buchtu. 17. května byla zábava, přijela tam tetička Vondroušová s Marjánkou a se švagrem a zůstali na zábavě. Navštívil jsem v Praze také představení v Národním divadle, také v Cirkuse. Navštěvoval jsem chlapce - oba Pepy - venoušového a Josefového. Také oni mne navštěvovali.

18. jsme vyjeli z Prahy, na nádraží k nám brzy ráno přiběhla teta Vondroušova, donesla mi pilulky od bolení hlavy.

Vyjeli jsme z Prahy - byli to vesměs volynští Češi. Jeli do pohraničí obsazovat německé vesnice, z nichž byli Němci odsunováni do Německa. Obsadili celkem 20 obcí po Němcích. V Praze byly vytvořeny skupiny, které vyjížděly do Žatce, odkud byly dirigovány do jednotlivých obcí. Půda na Žatecku je kamenitá a také hodně písku a žluté hlíny. Jsou tam takové pahorky, jako byly u nás na Volyni. Je tam mnoho chmelnic, které musíme ošetřovat.

Naše skupina byla ubytována v obci Libočany. Přišli k nám také hudebníci ze 4. brigády a také z první, takže jsme už zase konečně byli s Vladou společně. Byl s námi na jednom bytě také Pepa Mlejnků s Venem.

Vláda asi za tři dni odešel do Žatce, kde se ohraničovalo při štábu vojenského útvaru "Zatec" oddělení osvěty. V něm byli Foitík, Mojdl, Rejzek, Pepík Hybler a šel tam také Vláda. Měla tam být také organizována redakce, která také později vydala několik čísel věstníku, rozmnoženého na cyklostilu a věnovaného potřebám vojenské skupiny "Zatec". Já jsem zůstal na bytě s Pepou Mlejnkem. Asi měsíc jsme občas také někdy hráli; byly to koncerty a po vesnicích také taneční zábavy. Byla tady hodně lidí z naší vesnice a také ze Slívně. Pepa bratra Venouše byl někde na vesnici a Pepa bratra Josefa s námi nebyl - když jsme odjížděli do Žatce, byl právě někde na službě. Do Žatce za námi přijeli Valentovi a potom také Vondroušovi. Sháněli nějaké živobytí.

Naši vojáci byli rozhozeni po německých vesnicích v menších skupinách a tam drželi hlídkovou službu a museli dohlížet, aby Němci, kteří šli do odsunu do Německa, vykonávali na usedlostech práce a také, aby majetky neničili. Byl nějaký úřední slib, že až Němci sklídí úrodu a budou odsunutí do Německa, že my po demobilizaci budeme osídleni na německých usedlostech a potom, že za námi přijdou také naše rodiny z Volyně. Tady měl být tedy náš druhý, nový domov.

Když jsme přišli do pohraničí, Němci se nás hrozně báli, neboť nesvědomití lidé je strašili "Svobodovci", jak se nám většinou říkalo. Teprve, když nás Němci skutečně poznali a přesvědčili se, že nikomu bezdůvodně neublížíme, teprve nám začali důvěřovat. Také jsme měli přísný zákaz nějak Němcům ubližovat. Skutečnost byla taková, že se Němci potom více báli Pražanů, nežli nás. Mnoho Pražanů si zajišťovalo také v pohraničí majetky, bohužel, často jen proto, aby je mohli nesvědomitě vydrancovat. Mnozí ze zajištěných majetků po jejich vydrancování zase uteklo.

Naši vojáci o tyto majetky ani příliš nestáli, poněvadž stále neměli jistotu, že za nimi přijdou z Volyně jejich rodiny a různým slibům přestali věřit. Kromě toho se i mezi místními Čechy také občas ozývaly dosti nepříznivé hlasy na adresu volyňských Čechů. Já jsem navštěvoval naše chlapce v Žatci. Oni byli přesvědčeni, že rodiny z Volyně se přistěhují. Druhého července však nastal velký zmatek - byla vyhlášena demobilizace a od ruské vlády význa, že kdo z volyňských Čechů se chce vrátit na Volyň, že se může přihlásit. České velení nás snažilo umluvit, abychom se na Volyň nevraceli, že by tím mohla vzniknout situace, že vůbec potom by nedošlo k reemigraci Čechů z Volyně. Vojáci přestali důvěřovat velitelům. Vždyť stěhování z Volyně bylo tak dlouho slibováno a stále k němu nedocházelo. Byl to skutečně vážný problém a mnozí lidé, nevěděli, jak se mají rozhodnout. Lidé starší 40 let mohli odejet domů. Přemýšleli jsme co dělat, aby si neublížili. Bylo to rozhodování, které bude jistě mít význam pro celý život. Touha jet domů byla ohromná - vždyť půldruhého roku tek mnozí neviděli domov a svoje rodiny a zprávy z domova byly dosti poplašné. Konečně se rozrýklo mezi vojáky, že budou dávány dovolky k návštěvě rodin. 25. července 1945 jsem se dal také zapsat na dovolenou. Kamarádi mi dali hodně dopisů, které jsem měl dovést domů. Tak jsem se rychle také připravil na cestu. Pojednou přišla zpráva, že se nikam nejede. To mne vzdrušilo. Rozhodl jsem se, že odjedu domů nadobro, že se vzdám všech slibovaných nároků a že odjedu. Bratr Vláda mne velice rozmlouval, abych neodjížděl. Nato

jsme jeli do Kadaně, blíže k německé hranici. Konala se tam nějaká manifestace.

Často jsem chodil do kostela, v Libočanech, kde se sloužilo pro Němce, nebo jsem chodil do Žatce, kde byly české návštěvy.

Konečně 28.VII. odešli z naší hudby 3 vojáci do civilu a že pojedou na Volyň. Od nás se připravovalo několik dalších lidí, že na druhou turu odjedou také. Nejvíce mne mrzelo, že bratr Vláda každopádně chtěl zůstat v Čechách, i když k demobilisaci ještě nepatřil. Mně se to tady v pohraničí nelíbilo, zdálo se mi, že je tu hodně Němců a chtěl jsem odtud odejít. Také jsme nedostávali dopisy z domova, co ještě více zvětšovalo stesk po domově. Jednou jsem dostal najednou 15 dopisů, ale byly to dopisy staré. Potom jsem dostal jeden dopis po Malínských Češích, kteří byli na Volyň, kde se účastnili nějaké vzpomínky na vypálení a vyvraždění Českého Malína. To znovu oživilo vzpomínky na Volyň a ty mi přímo nedali v noci klidně spát. Nebyla to maličnost, jak zařídit svoji budoucnost. Rozhodl jsem se proto - odejen domů - na Volyň.

- - - - -

Tento deník jsem začal psát po smrti mého bratra
Fratníška H Y B L E R A.

Deník není úplný. Nejsou v něm zahrnuty dopisy, které jsem psal domů nebo z domova dostával. Také zde nejsou uvedena všechna místa, kde jsme kdy hráli jako vojenská hudba. Setkání se známými nejsou také úplná. Snažil jsem se však zachytit pokud to bylo možné přesuny naší hudby a potom také popis událostí, které se mne nějak citelně dotýkaly.

Jaroslav H y b l e r

